

AKM – konferencia, ktorá spája pamäťové a fondové inštitúcie

Ochrana a sprístupňovanie kultúrneho dedičstva je dôležitým prvkom budovania znalostnej spoločnosti. Inštitúciami, ktoré týmto bohatstvom disponujú sú práve archívy, knižnice či múzea. Je teda zrejmé, že musia úzko spolupracovať a vo svojej práci nachádzať tak vzájomné prepojenia, ako aj identifikujúce odlišnosti. Konferencia, ktorá už pätnásty rok napomáha spoločným diskusiám odborníkov pôsobiacich v týchto oblastiach, sa konala už tradične v Národnom archíve v Prahe – Archívy, knihovny, múzea v digitálnom svete 2014.

Knihovníci, archivári, múzejníci či ďalšia odborná verejnosť sa v dňoch 26. – 27. 11. 2014 stretla na pôde Národného archívu v Prahe, aby už po päťnástykrát otvorili tému najaktuálnejších trendov v oblasti informačno-komunikačných technológií a ich využívania pri svojej práci.

Dva konferenčné dni ponúkli celkom 27 odborných prednášok, vrátane niektorých firemných prezentácií. Program konferencie nebol rozdelený do

tematických blokov, jednotlivé prednášky sa však obsahovo vzájomne prelínali. Účastníci konferencie sa tak pri jednej prezentácii ocitli v knižnici, v nasledujúcej zase napríklad v archíve. A ako v úvode svojej prezentácie uviedol jeden z prvých prednášajúcich, že úspech každého projektu je o konkrétnych ľuďoch a správnej komunikácii s nimi i medzi nimi, tak samozrejme aj každé odborné podujatie je o takejto komunikácii. Priestor pre vzájomné zdieľanie skúseností a diskusie vznikol či už po každej z prezentácií, ale i v rámci prestávok po odznení prednáškových blokov.

Například: Digitalizácia – virtuálne služby – informačné systémy

Digitalizácia, virtuálne služby či informačné systémy. Tieto pojmy by sme mohli, samozrejme mimo iných, uviesť ako kľúčové pre prvý deň konferencie.

Projekt Centrálny dátový archív bol jedinou slovenskou „lastovičkou“ na konferencii

Digitalizáciu reprezentoval napríklad projekt Národnej knižnice v Prahe – Národná digitálna knižnica, ktorý je, ako hovoril názov prednášky, už v cieľovej rovinke. V podstate v cieľovej rovinke, bol v období konania konferencie, už aj náš slovenský projekt, Centrálny dátový archív, ktorý premiérovu priblížili českým kolegom, kolegovia z Univerzitnej knižnice v Bratislave. Zároveň, táto prezentácia bola i jedinou zo Slovenska na tejto konferencii. Spomínaný projekt bol ukončený v decembri 2014. Praktické skúsenosti z oblasti digitalizácie priniesla Moravská zemská knižnica v Brne. Jej zástupcovia sa podelili o skúsenosti s prevádzkovaním digitalizačnej linky, ktorá v tejto knižnici funguje. Jej súčasný stav bol v prezentácii zhrnutý do troch bodov – efektívny tím, procesné riadenie linkovej prevádzky a skúsenosti s digitalizáciou komplikovaných dokumentov.

Slovensko malo na tomto podujatí, spomedzi vyše dvadsiatich prezentácií, len jednu odbornú prednášku. V tejto súvislosti si dovoľme spomenúť vyjadrenie slovenskej kolegyne, ktorá sa síce aktuálneho ročníka nezúčastnila, ale z vlastnej skúsenosti pozná niektoré z predchádzajúcich ročníkov. „Konferencia je vždy úžasná, nabitá užitočnými a novými informáciami, vždy odchádzam plná inšpirácie. Je škoda, že takéto podujatie nemáme na Slovensku.“ A ďalej pokračuje. „Vzájomná výmena informácií, konfrontácia názorov, interdisciplinárna spolupráca a osobné kontakty sú nenahraditeľnou skúsenosťou, ktorá zúčastnené inštitúcie neuveriteľne posúva a dáva priestor na ich pozitívnu zmenu. Možno nastal čas, aby aj slovenské pamäťové inštitúcie, našli podobnú platformu, ktorá by im umožnila pravidelne sa navzájom informovať, poznávať skúsenosti partnerov, prijímať nové vedomosti a úspešne sa tak integrovať do digitálneho sveta európskeho kultúrneho dedičstva.“

Z tohto vyjadrenia sa črtá rečnícka otázka – Ako sa Slovensko integruje do digitálneho sveta európskeho kultúrneho dedičstva?

Študovať virtuálne a online

Virtuálne služby sa stali témou napríklad pre prednášku o virtuálnej národnej fonotéke či virtuálnej študovni. Fonotéka má za sebou prvý rok „života,“ buduje ju Moravská zemská knižnica v Brne. Prieskum fondov bol realizovaný dokonca i na Slovensku. Ako spomenula prezentácia, do budúca je záujem oživiť aktivity Medzinárodnej asociácie zvukových a audiovizuálnych archívov (IASA) na území ČR, zapájať sa do medzinárodných projektov a zúčastňovať sa podujatí.

Virtuálnu študovňu predstavil Divadelný ústav v Prahe. V elektronickej podobe študovňa pokrýva dokumentáciu divadiel, ako sú tlačoviny divadla, scénografické návrhy či videonahrávky.

Za virtuálnu službu možno považovať napríklad aj takzvanú domácu bádatelňu. Možnosť študovať archíválie online, predstavil Zemský archív v Opave. Obsah tzv. archívneho *vademeca tvoria napríklad pečate a pečatidlá, pozemkové knihy a urbáre, kroniky, listiny, matriky a podobne. Ako odznelo v prezentácii, denný počet návštevníkov takejto bádateľne je okolo 2 100 používateľov. Zaujímavé je tiež číslo o počte záznamov v databáze, ktorý presahuje milión trisotisíc.

Jedna z firemných prezentácií sa venovala oblasti informačných systémov na webe v súvislosti s historickými fondmi. Informačné systémy, v súvislosti s webom, sa stali témou aj pre prednášku venovanú geografickému informačnému systému internetovej encyklopédie mesta Brna. Predstavilo ju brnenské mestské múzeum.

* /pozn. redakcie: vademecum = príručka, sprievodca/

Ešte niečo knihovnícke so zmienkou o slovenskom súbornom katalógu

Od kolegov knihovníkov sa účastníci mohli v rámci prvého konferenčného dňa dozvedieť niečo viac o aplikácii, ktorá skúma fyzický stav novodobých knihovníckych fondov. Medzi inými kolegovia z Národnej knižnice v Prahe, uviedli ako jeden z dôvodov, prečo venovať skúmaniu novodobých knižných fondov pozornosť, fakt, že tieto fondy tvoria väčšinu fondov oproti tým historickým a neustále ich pribúda.

Záver prvého dňa patril taktiež knihovníckej téme, a to súbornému katalógu zlínskych knižníc, ktorý prezentovala Krajská knižnica Františka Bartoše v Zlíne. Okrem predstavenia samotného zlínskeho súborného katalógu, do ktorého je aktuálne zapojených šesť knižníc Zlínskeho kraja, boli predstavené aj príklady, ako sa uvádzalo v prednáške – „odjinud.“ Spomenutý bol napríklad súborný katalóg KALIKO/Katalóg libereckých knihooven online/, katalóg Čist Brno – knihy brněnských knihooven, ale i slovenský Súborný katalóg knižnic Bratislavského samosprávneho kraja.

Napríklad: Mapy – Kramerius – novinka pre uchovanie digitálnych dát

Aj v druhom konferenčnom dni si môžeme vytipovať niektoré z kľúčových pojmov. Mimo iných, napríklad historické mapy, aplikáciu na sprístupnenie digitalizovaných diel Kramerius a piql je názov pre novinku v oblasti uchovávaní digitálnych dát.

Prstom po mape? Nie kurzorom a online

Historickým mapám sa venovala prezentácia Výskumného ústavu geodetického, topografického a kartografického, ale i prezentácia Moravskej zemskej knižnice. Prvá prezentácia predstavila virtuálnu mapovú zbierku Charte-Antiquae.cz. Táto zbierka je výsledkom projektu Kartografické zdroje ako kultúrne dedičstvo. Informácie v prednáške hovorili o širokom obsahu tejto zbierky, v počte viac ako tridsaťtisíc mapových strán. Pre účastníkov bolo určite zaujímavým aj priblíženie problematiky digitalizovania resp. skenovania glóbusov. Priblížiť ich však samotným používateľom mapovej zbierky je už o niečo ťažší „oriešok.“ Účastníkov o tom presvedčili ukážky v prezentácií. Spomínaná zbierka obsahuje zatiaľ deväť zoskenovaných glóbusov.

České mapové dedičstvo predkov, ktoré reprezentuje mapová zbierka na portáli StareMapy.cz. sa podarilo rozšíriť napríklad aj takzvanou formou **crowdsourcingu. Od začiatku tejto výzvy, v roku 2013, na georeferencovanie máp tzn. ich označovanie, sa podarilo označiť takmer 22 tisíc máp a umiestniť viac ako 460 tisíc bodov. A ešte jedno číslo z prezentácie – do výzvy sa zapojilo viac ako tisíc tristo dobrovoľníkov.

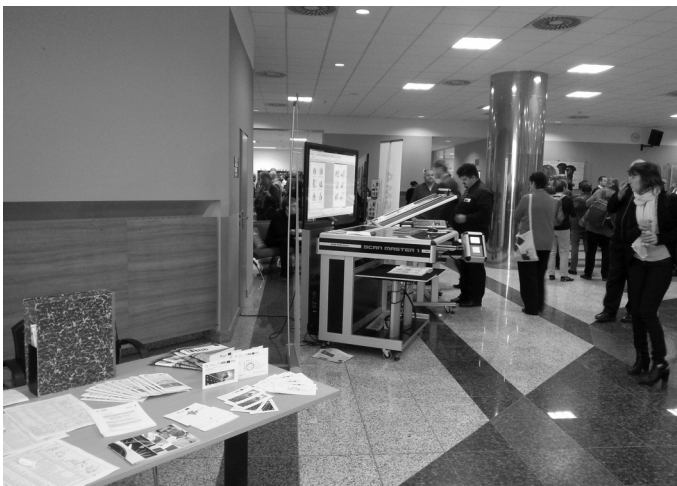
Krameriovať ostošest

Kramerius ako digitálna knižnica obsahuje viac než osem miliónov zdigitalizovaných plných textov periodík či monografií. Vo svojich prednáškach sa mu venovala napríklad Knihovna Akadémie vied ČR. Predstavila výstupy projektu Česká digitálna knižnica. Kramerius 5 a tzv. ProArc predstavujú dva z troch podcieľov tohto projektu a prezentované boli ako open source riešenie pre digitalizáciu a digitálnu knižnicu. Kramerius je systémom pre sprístupňovanie digitálnych dokumentov. Kramerius 5 predstavuje jeho novú verziu s viacerými novinkami oproti predchádzajúcim verziám. ProArc je produkčným a archivačným systémom. Do spomínanej trojice podcieľov patrí ešte RDflow – systém pre sledovanie digitalizačných pracovných postupov (workflow).

Krameriovať o 106 vyzvala prednáška zo Severočeskej vedeckej knižnice. Okrem toho, že prednáška začala netradične hľadaním banánov v digitálnej knižnici, poskytla účastníkom aj rôzne tipy a kriky pri práci s Krameriom.

Piql je budúcnosť digitálnej ochrany dát

Podľa informácií v prezentácii Ateliérov Bonton Zlín, v priebehu dvadsiatich rokov zmizne až 80 % všetkých vedec kých dát z dôvodu zastaralého dátového úložiska. Zástup-

** /pozn. redakcie: crowdsourcing – nový spôsob delby práce, pri ktorom sa táto práca zadá bližšie nešpecifikovanej skupine ľudí ako všeobecná výzva. Napríklad sa verejnosť vyzve na spoluprácu pri vývoji novej technológie, uskutočnení dizajnerskej úlohy, zdokonalení algoritmu alebo pri pomoci so zachytením, roztriedením a analýzou veľkého objemu dát./

ovia Ateliérov však predstavili novinku, ktorá využíva archívne vlastnosti filmu a pohodlné využívanie digitálnych technológií. Výsledkom je nové médium pre ukladanie dát – piql. Piql dáta ukladá na film, a to buď v binárnej, okom čitateľnej alebo kombinovanej podobe. Piql je, ako opäť hovorí prezentácia – zmena spôsobu, ktorým svet premýšľa o ukladaní cenných digitálnych dát.

Niečo z projektového „menu“ pre pamäťové a fondové inštitúcie

Knižnice, múzeá, galérie či archívy intenzívne pracujú na digitalizácii a budovaní digitálnych zbierok. Dôležitou otázkou sa v tejto súvislosti stáva vhodné a používateľmi čo najviac akceptované, sprístupňovanie týchto zbierok. Riešenie v tomto smere prináša projekt INTERPI – Interoperabilita v pamäťových inštitúciách. Základ tvorí budovanie spoločnej znalostnej databázy pamäťových inštitúcií na báze národných autorít. Téma nás, ako redakciu na podujatí zaujala, a preto sme sa rozhodli priniesť vám čitateľom o projekte aj konkrétnejšie informácie vo forme samostatného článku. Prečítať si ho môžete v rubrike Projekty, na stranách 57-61.

Projekt LoCloud predstavil Národný pamiatkový ústav ČR. Cieľom projektu je pomôcť malým a stredným kultúrnym inštitúciám sprístupniť svoje digitálne dáta prostredníctvom portálu Europeana. Podľa informácií v prednáške projekt vyvinie technickú infraštruktúru, založenú na cloud computingu, určenú pre zber a ukladanie metadát pre lokálne kultúrne inštitúcie, ktoré nemajú technickú kapacitu pre zhromažďovanie digitálnych dát a nie sú napojené na národného či iného agregátora dát.

Centrálny portál knižníc je „u bratov“ vždy aktuálna téma

Centrálny portál knižníc je pre českých kolegov knihovníkov významným projektom. Používateľom má tento portál tzv. CPK sprístupniť dokumenty knižníc v digitálnej či tlačenej forme, a ako dopĺňala prezentácia – odkiaľkoľvek, kedykoľvek a kdekoľvek. Zástupcovia projektu prezentovali na podujatí prednášku k téme CPK, ktorá bola zameraná na predstavenie aktuálnej situácie riešenia projektu tzv. kde sme a kam kráčame. Tu, okrem iného boli spomenuté napríklad silné a slabé stránky projektu či už, ako ich vidí Sdružení knihoven ČR (SDRUK), Rada CPK či konkrétne pracovné skupiny. Jedným zo záverov práve zo strany Rady CPK je napríklad záujem o zapojenie väčšieho počtu knižníc do projektu či intenzívnejšie venovanie sa požiadavkám používateľov a interoperabilite.

ČR (SDRUK), Rada CPK či konkrétne pracovné skupiny. Jedným zo záverov práve zo strany Rady CPK je napríklad záujem o zapojenie väčšieho počtu knižníc do projektu či intenzívnejšie venovanie sa požiadavkám používateľov a interoperabilite.

Na záver si dovoľme ešte jedno z vyjadrení na margo konferencie, hoci taktiež nie účastníčky aktuálneho ročníka. Podujatie AKM pozná z predchádzajúcich ročníkov: „*Pokud byla loňská konference alespoň stejně dobrá jako předchozí ročníky, tak účastníci konference získali aktuální přehled o dění na poli digitalizace v paměťových institucích, což je vždy velmi užitečná zkušenost, zejména pro nás, kteří si s touto technikou stále moc netykáme a udržujeme si svůj humanitní odstup.*“

Všetky prezentácie z podujatia nájdete na oficiálnej stránke konferencie:

<http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/archivy-knihovny-muzea-v-digitalnim-svete/15.-konference-archivy-knihovny-muzea-v-digitalnim-svete-2014>

(foto CVTI SR)

Rozhovor: Vít Richter

Konferencia Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě (AKM) sa v minulom roku konala už po pätnástykrát. Redakcia nášho časopisu sa podujatia zúčastnila ako mediálny partner. Popri obohacovaní sa odbornými informáciami na prednáškach konferencie, sme mali záujem získať aj nové kontakty či už s potenciálnymi autormi alebo inzerujúcimi spoločnosťami. Obísť sme však nemohli ani odborného garanta konferencie p. Víta RICHTERA, z Národní knihovny v Prahe. Vďaka nemu sme prostredníctvom krátkeho rozhovoru mohli, ako bratia Česi hovoria, nahliadnúť tak trochu aj „pod pokličku“ konferencie.

☐ **Konferencia Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě „oslávila“ v minulom roku svoje „15. narodeniny.“ Čo považujete za najväčšie míľniky podujatia v doterajšom období jej organizovania?**

„Myslím si, že tím nejpodstatnější mílníkem bylo samotné rozhodnutí uspořádat první ročník konference v roce 1999, na které se poprvé sešli odborníci z různých paměťových institucí, tj. muzeí, archivů, knihoven, galerií památkové péče a dalších institucí. Byl tak zahájen dialog o vzájemné spolupráci při využívání informačních technologií. Tehdy byla poprvé vyslovena myšlenka, která se stala současně i naším dlouhodobým cílem: informační technologiemi umožňují, aby

se paměťové instituce a především jejich rozsáhlé a velmi různorodé sbírky v digitálním prostoru sešly, propojily a nabídly odborné i laické veřejnosti nové služby, které jsou svým rozsahem, obsahem a kvalitou nesrovnatelné s tím, co může nabídnout jedna knihovna, jedno muzeum, jeden archiv..."

☐ **Podujatie je už podľa svojho názvu zamerané na široké spektrum všetkých pamäťových a fondových inštitúcií. V čom vidíte dnes najväčšie prepojenia medzi knižnicami, archívmi či múzeami?**

„Konferencie tohoto typu je zaujímavá tým, že umožňuje získať celkový pohľad na aktivity pamäťových inštitúcií v oblasti využitia informačných technológií. Typická a tak veľmi inspiratívna je mimoriadna pestrosť tém a projektov. Veľmi dôležité je, že sa odborníci z rôznych oblastí môžu priamo a osobne stretnúť a seznámiť, usnadňuje to cestu ke spolupráci. Najväčší význam ale majú spoločné projekty a tým najlepším príkladom môže byť výskumný projekt Národnej knihovny ČR a Národného archívu "INTERPI" (<http://autority.nkp.cz/interpi>), na ktorom spolupracuje tiež firma Cosmotron. Cieľom projektu je spoločná znalostná databáza pamäťových inštitúcií na bázi národných autorít odpovedajúcich potrebám všetkých pamäťových inštitúcií a obohatených o potrebné sémantické informácie umožňujúci i strojové spracovanie dát."

☐ **Pri organizovaní konferencie, ale aj počas jej samotného priebehu sa stretávate s kolegami z týchto inštitúcií. Čo sú najčastejšie témy vašich spoločných odborných diskusií? S akými problémami, a možno aj naopak, s akými radosťami sa kolegovia pri svojej práci stretávajú?**

„Z počiatku sa veľmi často kladol dôraz na vzájomnú odlišnosť, na „specifika“ knihooven, archívov a ďalších pamäťových inštitúcií. Dnes je mnohým viac kladený dôraz na hľadanie ciest ke vzájomnému propojovaniu, sdieľaniu dát i využitiu spoločných riešení."

☐ **Teraz zrejme o niečo náročnejšia otázka. Vedeli by ste povedať, kde sa podľa vás nachádza riešenie problematiky „digitálneho sveta“ v pamäťových a fondových inštitúciách v Čechách, a kde na Slovensku? Čo vám hovoria aktuálne skúsenosti?**

„V poslednom období vidím rozdiel v tom, že pre Česko je typické veľké množstvo malých a stredných projektov financovaných z rôznych zdrojov. Souvisí to s tým, že v ČR sa až na ojedinelé výnimky nepodařilo v dostatečnom rozsahu prosadiť možnosť financovania digitalizácie a zprístupnenia kultúrneho dedičstva v digitálnej podobe do priorit štruktúrnych fondov EÚ. Na Slovensku sa naopak realizuje niekoľko veľkých projektov štátno financovaných ze štruktúrnych fondov, ktoré cieľom majú digitalizáciu podstatnej časti kultúrneho obsahu."

☐ **Čo podľa Vás čaká v najbližšom období tieto inštitúcie – s čím sa budú musieť „popasovať," a čo nové ponúknu napríklad knižnice čitateľom, či napríklad archívy bádateľom?**

„Odhadovať budúcnosť v dnešnom neklidnom svete není jednoduché. Není pochyb o tom, že jedním z nejdůležitějších impulsů budoucích změn jsou právě informační technologie, ale jejich míra využití a způsob nasazení v jednotlivých typech paměťových institucích budou z podstaty věci značně rozdílné. Obecně platí, že informační technologie zlepšují ochranu a dostupnost kulturního dědictví ve všech typech paměťových institucí. Vedle toho je možno uvést celou řadu rozdílov, například rozdíly mezi knihovnami a muzei. Knihovny se budou muset vyrovnat s tím, že lidé budou v podstatně větší míře využívat digitální dokumenty, což zřejmě způsobí jejich částečný odklon od využívání a také vydávání tradičních dokumentů. To může způsobit pokles zájmu o klasické knihovny. Na druhé straně v případě muzeí i v budoucnu zůstane prezentace sbírek ve fyzické podobě jejich hlavní aktivitou, ale informační technologie výrazně zpestří a rozšíří možnosti prezentace sbírek."

☐ **A čo nové ponúkne AKM v roku 2015? Na čo sa môže odborná verejnosť tešiť?**

„Určitě se všichni pravidelní i noví návštěvníci mohou těšit na šestnáctý ročník konference, která opět proběhne v Národním archívu 2. a 3. 12. 2015 a já sám se těším na nové nápady, projekty a zajímavé informační zdroje."

Mgr. Eva Vašková
 eva.vaskova@cvtisr.sk

(Centrum vedecko-technických informácií SR)